

Til: Universitetsstyret

Fra: Universitetsdirektøren

Sakstype: Informasjonsak

Møtesaksnr: I-sak 35-2023

Møtenr: 7/2023

Møtedato: .05.12.23

Notatdato: 28.11.23

Arkivsaksnr:

Saksbehandler: Johannes Falk Paulsen

Universitetet i Oslo og forskningsinstituttet NIBIO og eierskap til insektsamling

UiO ved Naturhistorisk museum (NHM), inngikk i 2004, 2008 og 2013 avtaler om overføring av en mindre insektsamling fra NIBIO (tidligere Planteforsk, Skogforsk) til UiO - se vedlegg 1. Avtalene var basert på at overføringen var permanent. UiO skulle forvalte samlingen som en del av vår betydelige større samling.

NHM tok imot samlingen og har, basert på samlingsfaglige prinsipper, brukt betydelige ressurser på å identifisere og dataregistrere materialet, og integrere det materialet som ble overført fra Ås. Siden overføringen er permanent finnes det ikke lister over de ca 100 000 insektene som ble overført; verken hos NIBIO eller hos UiO.

UiO mottok 10. september et brev fra KD som ber oss tilbakeføre NIBIOs samling (vedlegg 2). Vi henvendte oss til KD og ba om en revurdering (vedlegg 3). Vår innvendinger ble ikke tatt til følge (vedlegg 4). Vi har derfor gått i dialog med NIBIO om en prosess og presentert både en plan og et budsjett. Det er klart NIBIO skal bære kostnadene for en forskriftsmessig tilbakeføring av materialet (deaksesjon¹).

NHM følger faste retningslinjer for avhending og kassering. Disse er i tråd med Statens Instruks for utrangering, kassasjon og avhending av materiell og fast eiendom som tilhører staten [2] og International Council of Museums (ICOM) etiske retningslinjer [3].

NIBIO er ikke enig i vår plan og ber blant annet om:

- om oversikt over aktuelt materiale oversendes fra NHM så raskt som mulig.

¹ Ved både avhending og destruksjon må man vedta at objektet formelt tas ut av den permanente samlingen. Dette vedtaket er en deaksesjon.

- De mener tilbakeføringen av materialet er flytting av statens eiendom fra en lokasjon til en annen innen staten og *Instruks for utrangering, kassasjon og avhending av materiell og fast eiendom som tilhører staten* kommer ikke til anvendelse.

Vi arbeider videre for å finne en løsning og vil be om en ekstern juridisk vurdering av NIBIOs forståelse av regelverket for deaksesjon som også vurderer ICOMs retningslinjer og vårt ansvar som museum mhp hvordan en deaksesjon skal utføres (vi mener samlingsforvaltningen må utføres av museets kvalifiserte personale).

Arne Benjaminsen
universitetsdirektør

Johannes Falk Pausen
assisterende universitetsdirektør

Vedlegg

1. Avtalene mellom UiO og NIBIO fra 2004,-
2. Avtalene mellom UiO og NIBIO fra 2008
3. Avtalene mellom UiO og NIBIO fra 2014.
4. Notat fra Kluge Advokatfirma datert 28.09.2017 angående avtale med NIBIO.
5. Brev fra KD datert 29.juni 2023.
6. Henvendelse til KD fra UiO datert 10. september 2023
7. Svarbrev fra KD datert 10. oktober 2023.

AVTALE OM NASJONALT SENTER FOR INSEKTKARTLEGGING

§ 1 Parter

Parter i denne avtalen er Universitetet i Oslo/Naturhistorisk museum (NHM), Planteforsk og Skogforsk.

NHM er en enhet ved Universitetet i Oslo på samme nivå som fakultetene. NHM ble etablert i 1999 ved sammenslåing av de naturhistoriske museene og botaniske hage til en organisasjon med egen ledelse og styre som rapporterer direkte til universitetets ledelse. NHM forvalter landets største vitenskapelige samlinger, insektsamlingen alene består av over 3 millioner objekter.

Skogforsk er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruksdepartementet, som skal styrke det vitenskapelige grunnlaget for forvaltning av skogressursene, verdiskapning basert på skog og miljøinnsats i skog.

Planteforsk er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruksdepartementet, som skal utvikle og formidle kunnskap som grunnlag for en konkurransekraftig, verdiskapende planteproduksjon og en bærekraftig forvaltning av naturressursene. Kunnskapen skal styrke næringsgrunnlaget i bygdene, sikre miljøet og ivareta etiske og estetiske verdier i samfunnet.

§ 2 Formål

Partene går sammen i en allianse ved å etablere og utvikle "Nasjonalt senter for insektkartlegging" for på denne måten å etablere en enhet for faglig styrke ved å øke det faglige nivå og bredde hos partene. NHM får gjennom alliansen styrket sin forvaltningsmessige profil, mens Skogforsk og Planteforsk får tilgang til et betydelig vitenskapelig miljø.

Alliansen skal åpne for gjensidig utveksling av relevant informasjon mellom partene.

§ 3 Samlingene

De entomologiske samlingene ved Skogforsk og Planteforsk flyttes til egnede lokaler på Tøyen, og går inn i NHMs generelle forvaltningssystem. Skogforsk og Planteforsk beholder de deler av samlingen som instituttene trenger i det daglige arbeid med artsbestemmelse, og får samme tilgang til NHMs samlinger som ansatte ved NHM.

Utviklingen av de vitenskapelige insektsamlingene skal foregå i samarbeid mellom partene.

I samarbeid med Planteforsk og Skogforsk skal det daglige forvaltningsansvaret for samlingene ligge ved NHM. Instituttene beholder eiendomsretten over sine respektive samlinger. Dersom bruken av samlingene bortfaller ved Planteforsk og Skogforsk, går eiendomsretten til samlingene over til NHM.

Alle institusjoner har full bruksrett til samlingene for vitenskapelige formål. Bruk og forvaltning av samlingene skal foregå i henhold til de retningslinjer som gjelder ved NHM.

Planteforsk og Skogforsk skal kunne utvikle sine separate eksempelsamlinger, selv om de vitenskapelige samlingene flyttes til NHM.

For å kunne fungere som belegg for og etterprøving av publisert informasjon, bør lokale samlinger ved Skogforsk og Planteforsk, for eksempel fra tidsbegrensede prosjekter, overføres til NHM så snart de ikke lenger er i bruk lenger ved instituttene. Slike samlinger skal være ferdig kuratert og etikettert før overføring til NHM.

Flyttingen av samlingene starter så snart denne avtalen er undertegnet av alle parter.

§ 4 Databaser

Partene skal utvikle felles databaser og avtale spesielt hvordan arbeidet med disse skal organiseres.

§ 5 Prosjektsamarbeid

Partene forplikter seg til å søke prosjektsamarbeid. "Nasjonalt senter for insektkartlegging" skal være en enhet for prosjektfinansiering. Partene skal dessuten holde hverandre oppdatert om alle tiltak for å skaffe midler til senterets virksomhet.

§ 6 Kommersiell utnyttelse av materialet

All kommersiell utnyttelse av materialet i samlingene og databasene skal være avklart mellom partene i god tid før slik aktivitet settes i gang.

§ 7 Oppsigelse

Flyttingen av samlingene er en permanent ordning (§§ 3, 4 og 6). De delene av avtalen som underbygger alliansen (§§ 2 og 5) kan sies opp med seks måneders varsel.

§ 8 Tvister

Partene skal primært forhandle for å løse konflikter som måtte oppstå i forbindelse med denne avtalen, om nødvendig ved forhandlinger mellom representanter oppnevnt av partene. Lar det seg ikke gjøre å komme til enighet, forholder partene seg til avgjørelser fattet av en uhildet tredjeperson med mindre § 7 kommer direkte til anvendelse.

For å forebygge tvister, er partene enige om en årlig gjennomgang av avtalen.

Denne avtalen er undertegnet i 3 (tre) eksemplarer hvorav partene beholder hvert sitt.

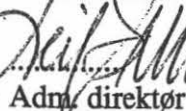
Ås/Oslo, 24.november 2004

For Universitetet i Oslo/NHM

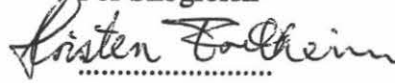

.....
Rektor

.....
Direktør, NHM

For Planteforsk

.....
Adm. direktør

For Skogforsk

.....
Adm. direktør

AVTALE OM NASJONALT SENTER FOR INSEKTBIODIVERSITET (National Center for Insect Biodiversity)

§1 Parter

Parter i denne avtalen er Universitetet i Oslo/Naturhistorisk museum (NHM), Bioforsk og Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap).

NHM er en enhet ved Universitetet i Oslo på samme nivå som fakultetene. NHM ble etablert i 1999 ved sammenslåing av de naturhistoriske museene og botanisk hage til en organisasjon med egen ledelse og styre som rapporterer direkte til universitetets ledelse. NHM forvalter landets største naturvitenskapelige samlinger.

Bioforsk er organisert under Landbruks- og matdepartementet (LMD) som et forvaltningsinstitutt med særskilte fullmakter. Bioforsk produserer kunnskap, tjenester og løsninger for næring, forvaltning og allmennheten gjennom forskning og utviklingsarbeid innenfor planteproduksjon, skjøtsel, matkvalitet, mattryggleik og miljøspørsmål. Instituttet ble etablert i 2006 ved sammenslåingen av Planteforsk, NORSØK og Jordforsk.

Skog og landskap (Norsk institutt for skog og landskap) er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruks- og matdepartementet, og er et nasjonalt institutt for kunnskap om arealressurser. Instituttet formidler kunnskap til myndigheter, næringsliv og allmennhet for å sikre bærekraftig forvaltning og verdiskapning knyttet til arealressursene. Skog og landskap ble etablert i 2006 etter sammenslåing av Norsk institutt for skogforskning (Skogforsk) og Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS).

§2. Formål

Partenes formål med avtalen er i samarbeid å

- sikre forsvarlig forvaltning av felles entomologiske samlinger
- videreutvikle et sterkt entomologisk fagmiljø
- fremme effektiv ressursanvendelse og
- bidra til at partene hver for seg og i fellesskap stiller sterkere i konkurransen om ekstern finansiering

Partene har derfor inngått avtale om å etablere og utvikle "Nasjonalt senter for insektbiodiversitet". NHM får gjennom alliansen styrket sin forvaltningsmessige profil, mens Skog og landskap og Bioforsk får tilgang til et betydelig vitenskapelig miljø innen entomologi. Alliansen skal åpne for gjensidig utveksling av relevant informasjon mellom partene. Det er også et formål med alliansen å øke samarbeidet mellom medarbeidere ved institusjonene ut over samarbeid direkte relatert til samlingene.

§3 Samlingene

De entomologiske samlingene er samlokalisert på Tøyen, og inngår i NHMs generelle forvaltningssystem. Instituttene beholder eiendomsretten til sine respektive samlinger. I samarbeid med Bioforsk og Skog og landskap skal forvaltningsansvaret for samlingene ligge ved NHM. Bruk og forvaltning av samlingene skal foregå i henhold til de retningslinjer som gjelder ved NHM. Partene har full bruksrett til samlingene for vitenskapelige formål. Skog og landskap og Bioforsk får samme tilgang til NHMs samlinger som ansatte ved NHM. Skog og landskap og Bioforsk vil i tillegg ha lokale referansesamlinger som de trenger i arbeidet med artsbestemmelse og som grunnlag for undervisning.

Utviklingen av de vitenskapelige insektsamlingene skal foregå i samarbeid mellom partene. For å kunne fungere som belegg for og etterprøving av publisert informasjon, bør lokale

samlinger ved Skog og landskap og Bioforsk fra tidsbegrensede prosjekter, overføres til NHM så snart de ikke lenger er i bruk ved instituttene. Slike samlinger skal være ferdig kuratert og etikettert før overføring til NHM. Dersom bruken av samlingene bortfaller ved Bioforsk og Skog og landskap, overføres eiendomsretten til samlingene til NHM.

§4. Databaser

Når partene utvikler felles databaser skal det avtales spesielt hvordan arbeidet med disse skal organiseres.

§5 Prosjektsamarbeid

Partene forplikter seg til å utvikle prosjektsamarbeid, særlig med sikte på økt ekstern finansiering.

§6 Kommersiell utnyttelse av materialet

All kommersiell utnyttelse av materialet i samlingene og databasene som inngår i samarbeidet skal være avklart mellom partene i god tid før slik aktivitet settes i gang.

§7 Styringsgruppe

Styringsgruppen for samarbeidet har tre faste medlemmer som er forankret i de respektive parters ledelse. Lederskap går på rundgang, med et års virketid for hver. I tillegg kan fagmedarbeidere som representerer et relevant brukernivå hos partene møte i styringsgruppen. Styringsgruppen bør ha to møter i året, et i april/mai og et i nov/des. Styringsgruppen skal påse at samarbeidet går etter intensjonene, og godkjenne senterets årlige handlingsplan (som utarbeides av senterets medarbeidere) på møtet i nov/des.

§8 Tvister

Partene skal primært søke å løse konflikter som måtte oppstå i forbindelse med denne avtalen i minnelighet, om nødvendig ved forhandlinger mellom representanter oppnevnt av partene. Lar det seg ikke gjøre å komme til enighet, forholder partene seg til avgjørelser fattet av en uhildet tredjeperson med mindre §9 kommer direkte til anvendelse. For å forebygge tvister, er partene enige om en årlig gjennomgang av avtalen.

§9 Varighet, endringer og oppsigelse

Flyttingen av samlingene er en permanent ordning (§§ 3,4 og 6). De delene av avtalen som underbygger alliansen (§§ 2 og 5) kan sies opp med seks måneders varsel. Det kan ellers gjøres endringer i avtalen når det er enighet mellom partene.

Denne avtalen er undertegnet i 3 (tre) eksemplarer hvorav partene beholder hvert sitt.

Sted / Dato

Oslo, 13/10-2008

Ås, 3/10-2008

DS / 7-10-08

Elen Roaldset

Elen Roaldset
Museumsdirektør
Universitetet i Oslo/NHM

Arne Bardalen

Arne Bardalen
Direktør
Skog og landskap

Harald Lossius

Harald Lossius
Direktør
Bioforsk

SAMARBEIDSAVTALE ENTOMOLOGI

mellom

Naturhistorisk museum (NHM), Bioforsk og
Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap)

1. PARTENE

Naturhistorisk museum (NHM) er en enhet ved Universitetet i Oslo på samme nivå som fakultetene. NHM ble etablert i 1999 ved sammenslåing av de naturhistoriske museene og botanisk hage til en organisasjon med egen ledelse og styre som rapporterer direkte til universitetets ledelse. NHM forvalter landets største naturvitenskapelige samlinger.

Bioforsk er organisert under Landbruks- og matdepartementet (LMD) som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Bioforsk produserer kunnskap, tjenester og løsninger for næring, forvaltning og allmennheten gjennom forskning og utviklingsarbeid innenfor planteproduksjon, skjøtsel, matkvalitet, matsikkerhet og miljøspørsmål.

Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap) er organisert som statlig forvaltningsorgan tilknyttet Landbruks- og matdepartementet. Instituttet har som formål, gjennom forskning og ressursundersøkelser, å framskaffe kunnskap om skog og arealressurser. Instituttet formidler kunnskap til myndigheter, næringsliv og allmennhet for å sikre bærekraftig forvaltning og verdiskapning knyttet til arealressursene.

2. BAKGRUNN

I 2004 ble Nasjonalt senter for insektbiodiversitet (opprinnelig kalt Nasjonalt senter for insektkartlegging) opprettet som en allianse mellom Naturhistorisk museum (NHM), Bioforsk og Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap). Senterets viktigste oppgaver skulle være 1) å sikre forsvarlig forvaltning av felles entomologiske samlinger; 2) å videreutvikle et sterkt entomologisk fagmiljø; 3) å fremme effektiv ressursanvendelse og 4) bidra til at partene hver for seg og i fellesskap stiller sterkere i konkurransen om ekstern finansiering. Senteret hadde også et felles ansvar for å drifte og vedlikeholde en felles databaseapplikasjon for samlingsdata.

Fra og med 2013 vil avtalen om insektsenteret bli erstattet av denne samarbeidsavtalen mellom de tre institusjonene.

3. FORMÅL

Partenes formål med denne avtalen er i samarbeid å

- etablere en enhetlig forvaltning av felles entomologiske samlinger
- sikre tilgang til gode referansesamlinger innen entomologi
- samle data på og utveksle informasjon om funn og forekomst av arter
- fremme og videreutvikle sterke entomologiske fagmiljøer hos partene

Partene er enige om å fortsette utviklingen av samarbeid innen entomologi innen de rammer som følger av denne avtalen. NHM får gjennom samarbeidet styrket sin innsikt i anvendte problemstillinger og brukerbehov, mens Skog og landskap og Bioforsk får tilgang til et betydelig vitenskapelig miljø innen entomologi og taksonomi. Samarbeidet skal fremme gjensidig utveksling av informasjon mellom partene. Det er også et mål at avtalen skal bidra til å øke samarbeidet mellom medarbeidere ved institusjonene ut over oppgaver direkte relatert til samlingene.

4. GJENNOMFØRING

4.1 Samlingene

De entomologiske samlingene til Skog og landskap og Bioforsk er samlokalisert ved NHM, og inngår i NHMs generelle forvaltningssystem. Partene beholder eiendomsretten til sine respektive samlinger.

- 4.1.1 NHM har forvaltningsansvaret for samlingene.
- 4.1.2 Partene har både full bruksrett og fri tilgang til samlingene.
- 4.1.3 Materiale som tas ut av samlingene ved NHM av Skog og landskap eller Bioforsk registreres som regulære utlån.
- 4.1.4 Dersom forskning eller annen faglig virksomhet lokalisert til Bioforsk eller Skog og landskap krever at man har jevnlig behov for tilgang til deler av samlingen, kan dette arrangeres gjennom utlån over lengere tid (langtidsdeponering).
- 4.1.5 For å kunne fungere som belegg for og etterprøving av publisert informasjon, bør lokale samlinger ved Skog og landskap og Bioforsk fra tidsbegrensede prosjekter, overføres til NHM så snart de ikke lenger er i bruk ved instituttene. Slike samlinger skal som hovedregel være ferdig kuratert og etikettert før overføring til NHM.
- 4.1.6 Materiale som kommer fra Bioforsk og Skog og landskap skal merkes med henholdsvis «Ex. Coll. Bioforsk» eller «Ex. Coll. Skog og landskap», men partene beholder eiendomsretten til det materialet de hver for seg har brakt inn eller i fremtiden bringer inn i samlingene.
- 4.1.7 Skog og landskap og Bioforsk kan bygge opp egne referansesamlinger til bruk i arbeidet med artsbestemmelse og som grunnlag for undervisning.
- 4.1.8 All kommersiell utnyttelse av materialet i samlingene skal være avklart mellom partene i god tid før slik aktivitet settes i gang.

4.2 Databaser

Samlingsdatabasene driftes og vedlikeholdes av NHM gjennom Universitetsmuseenes IT-organisasjon (MUSIT). Migrasjon av digitaliserte data til MUSITs nye applikasjon for entomologi vil starte opp i 2013.

- 4.2.1 Tilgang og innlegging av data fra Skog og landskap og Bioforsk reguleres av særskilte avtaler mellom NHM og hver av de to øvrige partene.
- 4.2.2 Dersom Skog og landskap og/eller Bioforsk utvikler separate databaser basert på felles samlingsdata, skal også NHM gis lesetilgang til disse.
- 4.2.3 Samlingsdata fra Bioforsk og Skog og landskap registreres i databasen gjennom NHMs normale rutiner, eventuelt via import av data.
- 4.2.4 All kommersiell utnyttelse av informasjon i databasene som inngår i samarbeidet skal være avklart mellom partene i god tid før slik aktivitet settes i gang.

4.3 Samarbeid innen entomologi.

Partene vil følge opp intensjonene fra samarbeidet omkring Nasjonalt senter for insektbiodiversitet, og vil sammen arbeide for å styrke fagfeltet entomologi.

- 4.3.1 Partene skal i samarbeid, minst hvert annet år, invitere til et dagsseminar omkring et aktuelt tema innen entomologi.
- 4.3.2 Partene vil arbeide for å utvikle en plattform for samarbeidsprosjekter innen entomologi.
- 4.3.3 Partene skal arbeide for å styrke den entomologiske kompetansen, gjerne med initiativ til samarbeid om kurs- og undervisningstilbud på master- og doktorgradsnivå.

5. ORGANISERING

Samarbeidsavtalen skal følges opp av en styringsgruppe med tre faste medlemmer som er forankret i de respektive parters ledelse. Lederskapet går på rundgang med ett års virketid for hver. I tillegg kan fagmedarbeidere hos partene ved behov møte i styringsgruppen. Styringsgruppen skal ha minst ha to møter i året. Disse møtene benyttes også som dialogmøter mellom institusjonene.

6. VARIGHET, ENDRINGER OG OPPSIGELSE

Flyttingen av samlingene er en permanent ordning, men avtalen for øvrig kan sies opp med seks måneders varsel. Det kan ellers gjøres endringer i avtalen når det er enighet mellom partene.

Twister skal søkes løst gjennom dialog mellom partenes ledelse. Dersom en tvist ikke blir løst ved forhandlinger eller mekling, kan hver av partene forlange tvisten avgjort med endelig virkning ved norske domstoler. Oppdragsgivers forretningsadresse er vernet. Partene kan alternativt avtale at tvisten blir avgjort med endelig virkning ved voldgift i Norge i henhold til lov 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift.

Denne avtalen erstatter avtalen mellom partene av 24. november 2004, med senere endringer av 13. oktober 2008 om Nasjonalt senter for insektbiodiversitet (opprinnelig kalt Nasjonalt senter for insektkartlegging).

Denne avtalen er undertegnet i 3 (tre) eksemplarer hvorav partene beholder hvert sitt.

Sted / Dato

<u>Oslo 19/2-13</u>	<u>Os 26.02.2013</u>	<u>Os 26.02-2013</u>
<u>Fridtjof Mehlum</u>	<u>Arne Bardalen</u>	<u>Harald Lossius</u>

Fridtjof Mehlum
Forskningssjef
Seksjon for forskning
og samlinger
Universitetet i Oslo/NHM

Arne Bardalen
Direktør
Skog og landskap

Harald Lossius
Direktør
Bioforsk

Til: Fridtjof Mehlum og Geir Einar Ellefsen Søli

Fra: Kluge Advokatfirma

Vår ref.: 311588-230

Dato: 28. september 2017

SAKEN GJELDER: Oppsigelse av samarbeidsavtale – krav om tilbakeføring av materiale

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Naturhistorisk museum (NHM) har i henvendelse til Avdeling for fagstøtte (AF) ved UiO den 20. juni 2017 bedt om bistand i forbindelse med at Norsk Institutt for bioøkonomi (NIBIO) har varslet at de ønsker å tilbakekalle sine entomologiske samlinger.

Det entomologiske samarbeidet mellom NHM og det som i dag er NIBIO startet i 2004. Det resulterte i opprettelsen av det som ble kalt «Nasjonalt senter for insektkartlegging», en allianse mellom NHM, Planteforsk (Norsk institutt for planteforskning) og Skogforsk (Norsk Institutt for skogforskning). Samlokaliseringen av de entomologiske samlingene ved NHM på Tøyen var sentralt i samarbeidet, som hadde som målsetting å øke partenes faglige nivå og bredde innen entomologien. En sterk pådriver i denne prosessen var Torstein Kvamme.

Samlingene som befant seg på Ås ble overflyttet i løpet av 2005. Før dette ble det inngått en avtale mellom partene i 2004, der det fremgår at overflytting av samlingene var å betrakte som en permanent ordning. Instituttene skulle imidlertid fortsette å ha eiendomsretten til det materialet som ble sendt fra dem. Samarbeidsavtalen åpnet for at alle parter kunne si opp avtalen, bortsett fra punktet som sier at flyttingen av samlingene er permanent. 2004-avtalen ble erstattet med en revidert avtale i 2008. Denne avtalen detaljregulerte i større grad samarbeidet mellom partene, og det ble opprettet en styringsgruppe.

I 2012 fremstod det som klart at samarbeidet knyttet til senteret ikke fungerte som tilsiktet, blant annet fordi aktiviteten partene stod for ikke i tilstrekkelig grad ble drevet og markedsført under den felles paraply som senteret skulle være. Gjennom en ny avtale i 2013 ble senteret lagt ned, og det ble i stedet inngått en samarbeidsavtale mellom NHM, Bioforsk og Norsk Institutt for skog og landskap (Skog og landskap). I 2015 ble Bioforsk og Skog og landskap lagt til det nyopprettede NIBIO.

Både 2008-avtalen og 2013-avtalen viderefører bestemmelsene i 2004-avtalen om flytting av insektsamlingene, eiendomsretten til disse, og oppsigelsesadgangen.

I brev den 26. april 2017 til NHM varslet NIBIO at de ønsker å tilbakekalle deres entomologiske samlinger, inklusive oppbevaringsenheter og digitale data. NHM har foreløpig ikke besvart brevet, utover en bekreftelse på at kravet er til vurdering.

Formålet med dette notatet er å vurdere om NIBIO har et rettmessig krav på å få tilbakeført deres materiale. Notatet er basert på dokumentasjonen som er oversendt fra NHM, herunder de tre

samarbeidsavtalene, samt det som fremkom på møtet med undertegnede og Mehlum og Søli den 25. september.

1.2 Konklusjoner

- En naturlig forståelse av kontrakten går ut på at materialet skal forbli hos NHM, selv om NIBIO har eiendomsretten til dette.
- Det er ikke holdepunkter for at partene har ment å avtale noe annet enn det kontrakten tilsier.
- Det er antagelig ikke grunnlag for å sette deler av avtalen til side, jf. avtaleloven § 36.
- Dette innebærer at NIBIO neppe har et rettmessig krav om å få tilbakeført materialet til seg.

2 VURDERING

2.1 Betydningen av kontraktens ordlyd

I dag er det samarbeidsavtalen av februar 2013 som gjelder mellom partene. Spørsmålet er hva som er en rimelig forståelse av kontrakten, alle forhold tatt i betraktning. Den objektive forståelsen av kontraktens ordlyd står da helt sentralt. I punkt 4.1 står det følgende:

«De entomologiske samlingene til Skog og landskap og Bioforsk er samlokalisert ved NHM, og inngår i NHMs generelle forvaltningssystem. Partene beholder eiendomsretten til sine respektive samlinger.»

Punkt 4.1.6 lyder slik:

«Materiale som kommer fra Bioforsk og Skog og landskap skal merkes med henholdsvis 'Ex. Coll. Bioforsk' eller 'Ex. Coll. Skog og landskap', men partene beholder eiendomsretten til det materialet de hver for seg har brakt inn eller i fremtiden bringer inn i samlingene.»

Disse bestemmelsene må ses i sammenheng med punkt 6, som regulerer varigheten og oppsigelsen av samarbeidsavtalen:

«Flyttingen av samlingene er en permanent ordning, men avtalen for øvrig kan sies opp med seks måneders varsel.»

Den naturlige forståelsen av de siterte bestemmelsene lest i sammenheng er at eiendomsretten forblir hos den part som har innlevert/bidratt med materialet, men at partene har forpliktet seg til at materialet skal lokaliseres ved NHM. Punkt 6 kan vanskelig forstås på annen måte enn at avtalens bestemmelse om lokalisering av materialet er uoppsigelig, men at øvrige deler av avtalen kan sies opp av hver av partene. Det betyr at NIBIO må respektere at materialet som tilhører dem skal forbli hos NHM på ubestemt tid, selv om avtalen for øvrig sies opp.

På den annen side er det flere uttalelser fra Høyesterett¹ og i juridisk litteratur² som uttrykker en viss skepsis til evigvarende avtaler. Gjennomgangstonen er at det bør *innfortolkes* en gjensidig oppsigelsesrett i en avtale som ikke selv sier noe om oppsigelsesadgang.³

Min vurdering er at adgangen til å innfortolke en oppsigelsesrett står åpen først og fremst i tilfeller der partene i det hele tatt ikke har tenkt på dette, noe som ofte vil være tilfelle i uformelle avtaleforhold. I vår

¹ Se f.eks. Rt. 1999 s. 1673, som gjaldt en løpende avtale uten bestemmelser om oppsigelse. Høyesterett uttalte at «dersom det ikke finnes holdepunkter for annet, må en slik avtale fra begge parter side kunne sies opp».

² Se f.eks. Knut Rodhe, Obligatorisk rett, 1956 på s. 701 og Viggo Hagstrøm, Obligasjonsrett (2003) på s. 229.

³ Det samme følger for øvrig av UNIDROIT Principles of international commercial contracts, artikkel 5.1.8

sak har partene derimot vurdert og regulert oppsigelsesadgangen skriftlig, og etter mitt syn er det da ikke rom for en ytterligere utfylling av kontraktens bestemmelser om dette.

Man faller derfor tilbake til utgangspunktet, nemlig at avtalens bestemmelse om at samlingene skal lokaliseres ved NHM er uoppsigelig og evigvarende, og at dette gjelder uavhengig av hvem som har eiendomsretten til materialet.

2.2 Er det forhold som taler for å fravike den naturlige forståelsen av kontraktens ordlyd? Kan avtalen settes til side som urimelig?

2.2.1 Innledning

Slik jeg ser det er det to forhold som motparten kan anføre for å komme seg ut av avtalen slik den er forstått i avsnittet ovenfor. Det ene er at kontrakten ikke skal forstås slik ordlyden tilsier, men ut fra en alternativ forståelse som partene har hatt sammen. Det andre er at avtalen er så urimelig at den må settes til side bare av den grunn.

2.3 Alternativ forståelse av avtalen

Det første punktet handler om *kontraktstolkning*, som jeg til en viss grad har vært inne på ovenfor. I norsk rett er det slik at dersom partene har hatt en felles subjektiv forståelse som avviker fra det kontrakten går ut på, skal den felles forståelsen legges til grunn som avtalt mellom partene. Ved den vurderingen skal det legges vekt på alle relevante forhold, herunder avtalens formål og omstendigheter før og etter avtaleinngåelsen.

Noen vil nok kunne mene at det skurrer at en part frivillig har sagt fra seg retten til å disponere over eget materiale til evig tid. Dette er et forhold som isolert sett taler for at partene – og da særlig NIBIO – ikke har ønsket å binde seg på den måten kontraktens ordlyd indikerer.

På den annen side var NHMs lokaler ansett som et bedre egnet sted til å bevare materialet sammenlignet med daværende Skogforsks lokaler. Dette ble lagt til grunn i arbeidsgruppens rapport den 22. juli 2004, der det fremgår at «*hensynet til samlingenes sikkerhet taler for en flytting til Tøyen*». I rapporten heter det videre at «*UNM tar altså over forvaltningsansvaret for samlingene, mens den formelle eiendomsretten blir værende hos Skogforsk og Planteforsk*». Dette er omstendigheter som taler for at det var gjennomtenkt når det i kontrakten ble fastsatt at materialet for godt skulle overføres til NHM. I tillegg skriver Torstein Kvamme, som da var ansatt i Skogforsk, i et udatert notat at når samlingene «*Skogforsk og Planteforsk flyttes til Naturhistorisk Museum sluttes en sirkel og på mange måter kommer de 'hjem'*».

Videre har NHM brukt store ressurser på å inkorporere materialet fra NIBIO inn i den eksisterende samlingen, der særlig systematiseringen har tatt tid. At dette ville være et møysommelig arbeid var klart for partene også før avtaleinngåelsen. I lys av dette fremstår det ikke unaturlig at overføringen av samlingene skulle være permanent. Videre har bestemmelsene om overføring av materialet vært likelydende helt siden den første avtalen ble inngått i 2004. Det har altså vært gjennomført minst tre forhandlinger mellom partene uten at det har ført til noen endring på dette punktet.

Det kanskje viktigste momentet er likevel at ordlyden i kontrakten er så klar. Det står rett ut at «*flyttingen av samlingene er en permanent ordning*». Det kreves derfor svært klare holdepunkter for å legge til grunn at partene har hatt en annen forståelse av hva som var avtalt.

Ut fra dokumentasjonen som foreligger er det min vurdering at det ikke kan legges til grunn at partene har hatt en felles forståelse som avviker fra det som fremgår av kontraktens ordlyd.

2.4 Tilsidesettelse av avtalen

Dersom avtalen legges til grunn slik ordlyden tilsier, det vil si at overføringen av samlingene er permanent og uoppsigelig, oppstår spørsmålet om avtalen kan settes til side eller justeres etter avtaleloven § 36. Denne bestemmelsen sier at en avtale kan *«helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende»*. Ved den vurderingen skal det legges vekt på *«avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig»*.

Terskelen for lemping er høy, og det er bare de helt klare urimeligheter som rammes. For avtaler mellom næringsdrivende kreves spesielt mye.⁴ Det kreves også mye for avtaler mellom to profesjonelle parter.

Det som kan hevdes å være urimelig i dette tilfellet er at NIBIO har sagt fra seg retten til å disponere fysisk over materialet for alltid. Etter min vurdering er det likevel ikke grunnlag for å anvende § 36 her. For det første står avtalen mellom to profesjonelle parter. For det andre er kontrakten et produkt av omfattende forhandlinger mellom partene, og det er ikke tale om noen stor forskjell i partenes styrkeforhold. Videre er det mye som tyder på at punktet om at avtalen er permanent har gode grunner for seg, jf. det som er nevnt ovenfor om ressursbruk mv.

3 AVSLUTNING

Etter mitt syn har NHM en god sak. Kontraktens ordlyd er klar, og det er ingen tilstrekkelig tungtveiende holdepunkter som gir grunn til å fravike denne.

Et annet spørsmål er hvordan kravet fra NIBIO bør imøtegås. Min anbefaling er at NHM i svarbrevet gjør rede for sitt syn på partenes avtalefestede forpliktelser, herunder at overføringen til NHM er endelig, men at man er villig til å diskutere konstruktive løsninger. Jeg kan naturligvis bistå i den forbindelse.

Jeg gjør oppmerksom på at avtalen ikke gir NIBIO rett til å disponere *rettslig* over materialet som i sin tid kom fra NIBIO. NHM kan med andre ord ikke selge/avhende materialet, ettersom det er kontraktsfestet at det tilhører NIBIO og at det skal være lokalisert i NHMs lokaler.

* * * *

Med vennlig hilsen
Kluge Advokatfirma AS

Hans Nikolai Førde
Advokat

⁴ Se Rt-2012-1537

Universitetet i Oslo
Postboks 1072 Blindern
0316 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/163-

29. juni 2023

Inseksamlinger ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Vi viser til tidligere dialog om insektsamlingene ved Naturhistorisk museum (NHM), UiO.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) har sin insektsamling lokalisert på NHM. Etter at instituttet flyttet samlingen fra Ås, har virksomheten fått endret sin rolle på plantevern-området. Landbruks- og matdepartementet (LMD) har gitt NIBIO i oppgave ha funksjonen som nasjonalt referanselaboratorium for planteskadegjørere. Det innebærer å ha beredskaps-kompetanse på området, og det å kunne bistå næring og forvaltning innen skog, jord- og hagebruk med råd og data når behov oppstår. LMD har derfor besluttet at instituttets samling skal tilbakeføres til Ås. KD har ikke merknader til dette.

Vi ber universitetet legge til rette for dette med sikte på at overføringen er slutført innen 1. desember 2023. Det legges til grunn at NIBIO dekker kostnadene universitetet får i forbindelse med selve flyttingen.

Med hilsen

Charlotte Rustad (e.f.)
avdelingsdirektør

Erling H. Dietrichson
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling

Saksbehandler
Erling H.
Dietrichson
22 24 75 53

Kopi

Landbruks- og matdepartementet

UNIVERSITETET I OSLO

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 10.09.2023
Deres ref.: 23/163-
Vår ref.: 2017/5139 STVJFP1

Om insektsamlinger ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo - svar på Kunnskapsdepartementets brev av 29.06.2023

Vi viser til brev datert 29.06.2023 med tittel «Insektsamlinger ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo».

Universitetet i Oslo (UiO) finner henvendelsen problematisk og ber KD revurdere beslutningen basert på følgende argumenter

1. Universitetet i Oslo forvalter gjennom Naturhistorisk museum en betydelig og svært viktig insektssamling etter internasjonale standarder. Som medlem av International Council of Museums (ICOM) følger UiO/Naturhistorisk museum ICOMs museumsetiske regelverk og internasjonale standarder. Naturhistorisk museum har, som en del av UiO, et eksplisitt oppdrag med «bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger», hjemlet i Universitets- og høyskoleloven § 1-4. Dette er et langsiktig, ressurskrevende og møysommelig arbeid som bidrar til Regjeringens betydelige ambisjoner om åpen vitenskap hvor tilgjengeliggjøring nasjonalt og internasjonalt står helt sentralt. Samlingen er videre helt vesentlig for Norges møte med en av tidens store kriser, biodiversitetskrisen, som ikke minst truer landbruk og matproduksjon.
2. NIBIOs funksjon som nasjonalt referanselaboratorium for planteskadegjørere, og beredskapsfunksjonen mener vi ivaretas på den faglig sett klart beste måten ved at samlingen ikke splittes opp, men forvaltes som en integrert samling av UiO/Naturhistorisk museum. Naturhistorisk museum vil tilrettelegge for dette, og universitetet vil bidra til å sikre godt faglig samarbeid med NIBIO. Konsekvensen av å dele samlingen vil ikke være at man forsterker beredskapsfunksjonen, men man reduserer verdien en helhetlig samling utgjør.
3. Naturhistorisk museum har, basert på samlingsfaglige prinsipper, brukt betydelige ressurser på å identifisere og dataregistrere materialet, og integrere det materialet som ble overført fra Ås 2005. En forskriftsmessig tilbakeføring av materialet (deaksesjon) vil være både tidkrevende og kostbar. NHM har forholdt seg til avtalene med NIBIO fra 2004, 2008 og 2013, og har brukt anslagsvis åtte årsverk på å innordne insektmaterialet som ble overført fra NIBIO i 2005. Store mengder data basert på objektene er lagt inn i våre databaser og er tilgjengeliggjort nasjonalt og internasjonalt. Det er investert i oppbevaringssystemer etter beste museal standard. Totalt anslår NHM at det er brukt anslagsvis 15-20 millioner kroner på arbeidet med samlingene fra Ås. Dette er utgifter vi har finansiert selv fordi dette ligger i vårt samfunnsoppdrag og er faglig både sterkt ønskelig og riktig.

Rektor

Postadresse:
Postboks 1072 Blindern
0316 OSLO

Besøksadresse:
Lucy Smiths hus,
Problemveien 7

Tlf:
Faks:
E-post:
postmottak@admin.uio.no
<http://www.uio.no/>
Org.nr.: 971 035 854

Vi vil understreke at materialet som ønskes returnert er integrert i en samling på omkring 1,45 millioner objekter. En tilbakeføring innen 1. desember 2023 er verken faglig forsvarlig eller praktisk gjennomførbar. Tiltaket er verken kostnadsberegnet eller risikovurdert.

En oppsplitting av samlingen strider mot gode prinsipper for samlingsforvaltning, den vil være uforholdsmessig kostbar å gjennomføre og den vil begrense tilgjengeligheten og dermed redusere mulighetene til å drive forskning. Det er vårt håp at den foreslåtte løsningen bunner i en utilstrekkelig forståelse av hva det innebærer å forvalte en vitenskapelig samling på denne størrelsen. Vi vil om ønskelig komme tilbake med en fylldig redegjørelse for samlingens omfang, kompleksitet og forvaltningsoppgavene tilknyttet denne.

Med hilsen

Svein Stølen
Rektor

Arne Benjaminsen
Universitetsdirektør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UiO og er derfor ikke signert.

Kopi til:
Naturhistorisk museum

Saksbehandler:
Johannes Falk Paulsen
+4722854057, j.f.paulsen@admin.uio.no

Universitetet i Oslo
Postboks 1072 Blindern
0316 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/163-

10. oktober 2023

Insektsamlinger ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo

Vi viser til brev 10. september 2023, mottatt her 18. september 2023.

Som vist til i brev 29. juni 2023 har Landbruks- og matdepartementet (LMD) besluttet at Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) sin insektsamling skal tilbakeføres til Ås. Dette er ikke en beslutning det tilligger KD å revurdere, slik UiO ber om i sitt brev. KD ber universitetet legge til rette for oppfølging av beslutningen i dialog med NIBIO. Det legges fremdeles til grunn at NIBIO dekker kostnadene universitetet får i forbindelse med selve flyttingen.

Vi har merket oss hensynene Universitetet i Oslo viser til i brev 10. september 2023, og har ikke innvendinger til at universitetet har dialog med NIBIO om hvordan disse best kan ivaretas. Ut fra sakens lange historikk, er det nærliggende å anta at vitenskapelige og samlingsfaglige hensyn - som UiO prisverdig er opptatt av og vektlegger i sin henvendelse - kunne vært enda bedre ivaretatt gjennom en aktiv dialog med NIBIO på et tidligere tidspunkt.

Med hilsen

Charlotte Rustad (e.f.)
avdelingsdirektør

Erling H. Dietrichson
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Landbruks- og matdepartementet

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling

Saksbehandler
Erling H.
Dietrichson
22 24 75 53